

**Методичні рекомендації
ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО
МИСТЕЦТВА**

Техніки декоративно-ужиткового мистецтва

Укладач методист з декоративно-ужиткового мистецтва Н.М. Мельник
Хмельницький, 2024 – с 13.

Методичні рекомендації допоможуть опанувати основні техніки декоративно-ужиткового мистецтва, розкрити їх особливості, історію та практичне застосування.

Методичний матеріал розрахований для керівників гуртків

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Техніки декоративно-ужиткового мистецтва.....	5
Особливості українського декоративно-ужиткового мистецтва.....	9
Бісероплетіння як вид національного декоративно-ужиткового мистецтва України.....	11
Використана література.....	13

ВСТУП

Людина з давніх-давен захоплювалася красивими речами і намагалася зробити середовище навколо себе гарним і комфортним. Саме це й дало початок розвитку одного з найдавніших видів мистецтв — декоративно-ужиткового мистецтва. Воно забезпечує практичні потреби людини і водночас задовольняє її прагнення до краси. Декоративно-ужиткове мистецтво виникло на ранніх стадіях розвитку людського суспільства і завжди було найважливішою ланкою художньої творчості.

Сьогодні декоративно-ужиткове мистецтво — це галузь декоративного мистецтва зі створення художніх виробів, що мають практичне застосування, а також художнє оброблення (оздоблення) побутових предметів (меблів, тканини, знарядь праці, одягу, посуду, прикрас, іграшок та інших виробів). «Декоративне» — означає «прикрашати», а «ужиткове» — те, що речі мають практичне застосування (ужиток), а не лише є предметом естетичної насолоди.

Витвори декоративно-ужиткового мистецтва є частиною навколишнього предметного середовища. Вони мають не лише функціональне, а й художнє навантаження. Часто вони є складовою єдиного ансамблю в інтер'єрі, екстер'єрі, ландшафтних композиціях тощо.

Види декоративно-ужиткового мистецтва різноманітні: художня обробка деревини та металу, вишивка й розпис тканини, плетіння із соломи чи лози, вироби з кістки, каменю, скла, глини, оброблення дорогоцінного та напівдорогоцінного каміння, виготовлення іграшок, виробів із бісеру та багато іншого.

Техніки декоративно-ужиткового мистецтва

Сьогодні декоративно-ужиткове мистецтво перебуває в безперервному розвитку, а унікальні вироби, виготовлені майстрами або власноруч, надзвичайно популярні. Також поступово відроджуються забуті традиційні технології виготовлення виробів та виникають і поширюються нові сучасні техніки.

Техніки та технології виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва:

Вирізування на яєчній шкаралупі

Вишивання на яєчній шкаралупі нитками та стрічками

Декупаж

Декорування поверхонь наклеюванням зображень із подальшим їх закріпленням лаком

Плетіння з бісеру

Виготовлення аплікації з природних матеріалів

Художнє кукання

Лозоплетіння

Виготовлення
ляльки-мотанки

В'язання гачком

В'язання спицями

Асамбляж

Виготовлення колажів з об'ємних деталей, скомпонованих на площині у вигляді панно

Виготовлення виробів
з фоамірану
(пластичної замші)

Квілінг

Виготовлення паперових композицій зі скручених вузьких смужок паперу

Валання з вовни

Виготовлення виробів
зі шкіри

Вишивання стрічками

Паперова пластика

Матчворк

Конструювання із сірників

Поп-ап

Виготовлення об'ємних паперових листівок

Орнаре (прікінг)

Виколування узору голкою за шаблоном

Спірелі

Вишивання на папері

Пейт-арт

Викладання малюнка зі згорнутих у тонкі джгути паперових серветок

Айріс фолдінг

Викладання смужок із кольорового паперу (тканини) у вигляді спіралі (райдужне складання)

Стрінг-арт

Створення декоративних виробів за допомогою цвяхів і ниток

Виготовлення виробів
із глини

Гільоширування
Випалювання по тканині

Ганутель

Виготовлення квітів із тонкого дроту та шовкової нитки

В'язання із соломи

Вишивання бісером

Скрапбукінг

Виготовлення та оформлення
друкованих виробів

Кінусайга

Мозаїчна клептикова аплікація
(печворк без голки)

Ембосінг

Створення рельєфних зображень
на плоских поверхнях

Плетіння з паперу

Особливості українського декоративно-ужиткового мистецтва

Українське декоративно-ужиткове мистецтво має яскраво виражений національний колорит. Воно відображає національні особливості: у різних предметах побуту відтворено життєвий уклад, історію, культуру і навіть економіку нашого народу. Українське народне декоративно-ужиткове мистецтво різноманітне й багатогранне.

Кожен вид декоративно-ужиткового мистецтва тісно пов'язаний з історією, національними традиціями певних регіонів і свідчить про мистецьку обдарованість народних майстрів. Основними осередками художніх народних промислів в Україні є: Опішня (Полтавська область) — художня кераміка; Решетилівка (Полтавська область) — килимарство; Дігтярі (Чернігівська область) — килимарство, рушники, плахові тканини; Петриківка (Дніпропетровська область) — петриківський розпис; Кролевець (Сумська область) — кролевецькі рушники; Бубнівка (Вінницька область) — центр традиційного гончарства; Клембівка (Вінницька область) — художня вишивка; Косів (Івано-Франківська область) — килими, художні вироби з дерева, кераміка, шкіра; Вижниця (Чернівецька область) — вироби з деревини, оздоблені різьбленням та випалюванням, та багато-багато інших (мал. 1).

Мал. 1. Регіональні види декоративно-ужиткового мистецтва: а — кераміка, виготовлена опішнянськими майстрами; б — решетилівський килим; в — тарілка, розписана петриківським розписом; г — кролевецькі рушники; д — скриня, виготовлена косівськими різьбярами

У нашій країні є чимало майстрів, які удостоєні звання «Народний художник України» (мал. 2-6): К.В. Білокур (декоративний живопис), Д.Ф. Головко (художня кераміка), М.О. Приймаченко (живопис), О.Ф. Наєнко (монументальне мистецтво, інкрустація соломкою), Л.С. Товстуха (килимарство), М.К. Тимченко (петриківський розпис).

Мал. 2. К.В. Білокур за роботою

Мал. 3. Д.Ф. Головко виготовляє новий виріб

Мал. 4 М.К. Тимченко

Мал. 5. М.О. Приймаченко та її твори

Мал. 6 Л.С. Товстуха та його твори

Українське декоративно-ужиткове мистецтво має прадавнє коріння. Українські промисли існували ще за доби Київської Русі, про що свідчать історичні довідки й пам'ятки. Найдавнішими видами українського ужиткового

мистецтва вважають різьблення по деревині, вишивання, гончарство, килимарство.

Про красу українського національного одягу сказано багато. Національний костюм українців надзвичайно колоритний. А різноманітні прикраси, як чоловічі, так і жіночі, були не тільки предметами гардероба, а й витворами народного мистецтва. Упродовж багатьох років прикраси змінювалися за формою, матеріалом, кольором, значенням.

Чоловічий одяг прикрашали зазвичай вишивкою: вишивали сорочки, пояси, жупани, головні убори і навіть чоботи. Традиційними жіночими українськими прикрасами є намиста, дукачі, салби, дукати, пацьорки, згради, гердани та інші (мал. 7). Жінки одягали їх як на свята, так і в будні. Чим більше нагрудних прикрас було в жінки, тим заможнішою вона вважалася.

Мал. 7. Традиційні українські прикраси: а — коралове намисто; б — срібні дукачі; в — бурштинове намисто; г — баламути; д — скляне намисто; е — бісерні селянки; є — гердан

Бісероплетіння як вид національного декоративно-ужиткового мистецтва України

На території сучасної України бісер був поширений ще за часів Київської Русі. Підтвердження цього знаходять як у письмових джерелах, так і в археологічних розкопках. Бісер і скляне намисто були відомі нашим предкам не

тільки завдяки торгівлі з Візантією та країнами Близького Сходу. Різні прикраси, знайдені під час розкопок поховань IX—XII століть, свідчать про розвиток виробництва скла на Русі. Але найбільш значного поширення в Україні бісер набув у кінці XVIII — першій половині XIX століття.

Із появою в XIX столітті промислових технологій виготовлення скляних виробів популярність бісеру значно поширилася. Бісерні прикраси цієї епохи, що збережені в музейних колекціях, свідчать про високий рівень розвитку технологій, а їх орнамент і палітра відображають регіональні художні особливості. До початку XX століття прикраси з бісеру стають важливою складовою національного костюма західних регіонів України, а також окремих сіл Східного Полісся й Середнього Подніпров'я. В ансамблі одягу вони виконують декоративну функцію, а також є ознакою віку й суспільного становища особи.

Серед українських прикрас із бісеру особливо слід виділити гердани. Вони надзвичайно красиві та різноманітні за орнаментом та колористикою. Гердан являє собою ткану нагрудну прикрасу у вигляді двох смужок бісеру, які спереду з'єднані медальйоном. Одягають гердан через голову. Раніше цю прикрасу носили як жінки, так і чоловіки. Сьогодні гердани є переважно жіночою прикрасою, але поступово відроджується традиція носіння герданів чоловіками.

Орнаменти на гердані зазвичай узгоджували з вишивками певної місцевості на сорочках. Фонову частину стародавніх герданів на Косівщині робили з бісеру білого кольору. Білий колір вигідно підкреслював виразність окремих мотивів і елементів узору — хрестиків, кіл або ромбів. Схарактеризувати вироби Снятинського району можна поєднанням таких кольорів: зеленого, блакитного, білого і жовтого. Яскрава зелень у рослинному орнаменті притаманна Буковині.

Під час виготовлення герданів використовують різні кольори, добираючи їх відповідно до орнаменту та одягу, з яким планується носити прикрасу.

Із давніх-давен бісерні прикраси були оберегами. Вважали, що навіть «лихе око» насамперед зупиниться на яскравому гердані. За традицією майстер не розпочинав роботу з бісером у поганому настрої, щоб не передати своїх турбот на чутливий до енергетики бісер, а через нього і на інших людей.

Використана література:

1. Білецька О.І. «Основи декоративно-прикладного мистецтва». – Київ: Освіта, 2010.
2. Бокшан І.Я. «Традиційне народне мистецтво: Техніки та прийоми». – Львів: Світ, 2007.
3. Сидоренко Г.В. «Українське народне мистецтво». – Харків: Фоліо, 2015.
4. Косміна С.В. «Декоративно-прикладне мистецтво України». – Київ: Либідь, 2009.
5. Демиденко Т.Ф. «Основи художньої культури: Декоративно-ужиткове мистецтво». – Донецьк: БАО, 2011.